

Rola zabaw i ćwiczeń ortofonicznych we wspomaganie prawidłowego rozwoju mowy dziecka.

Mówienie jest sprawnością, którą dziecko zdobywa tak jak na przykład chodzenie. W związku z tym trzeba się jej uczyć etapami. Aktywne ćwiczenia, przebywanie w środowisku, gdzie mowa jest prawidłowa, powodują rozwój i koordynację wszystkich potrzebnych narządów.

Środowiskiem, w którym kształtuje się myślenie i mowa dziecka, jest rodzina – jego najbliższe otoczenie. Tam powinno ono doświadczać różnorodnych sytuacji związanych z mówieniem. Są to: zabawa, zajęcia domowe, ubieranie, rozbieranie, mycie, jedzenie itp. Dziecko pyta i otrzymuje odpowiedź. Ma to ogromne znaczenie. Powstaje mowa sytuacyjna, początkowo z większym zaangażowaniem jednego z rozmówców, bo szybciej niż mówienie pojawia się rozumienie mowy. Zanim dziecko zacznie mówić, rejestruje otaczającą je rzeczywistość, doświadcza bodźców, koduje informacje, uczy się mowy biernie.

Przedszkole w zakresie kształtowania mowy dziecka odgrywa inną rolę niż rodzina. W nim występuje świadomie przygotowany program działania przez stwarzanie sytuacji do swobodnego rozwoju mowy. W tym miejscu dziecko uczy się słuchać i mówić, zadaje pytania, udziela odpowiedzi i formułuje wnioski. Formą nauki, która dominuje w przedszkolu jest zabawa. Prawie każda sytuacja może stwarzać okazję do mówienia.

Celem grupowych zabaw ortofonicznych jest:

- usprawnianie pracy narządów mowy,
- rozbudzanie ciekawości aktywnością słowną,
- stymulowanie językowych umiejętności,
- nabywanie umiejętności koncentracji uwagi,
- zwiększanie możliwości poprawnego i twórczego opanowania języka przez dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym,
- nauka prawidłowego oddychania i ekonomicznego zużycia powietrza,

- rozwijanie percepcji słuchowej,
- doskonalenie koordynacji słuchowo- ruchowej,
- wzbogacanie słownictwa,
- kształtowanie poczucia rytmu,
- wdrażanie do koncentracji uwagi,
- doskonalenie pamięci i rozwijanie wyobraźni,
- rozwijanie umiejętności budowania dłuższych wypowiedzi,
- kształtowanie poprawnych form gramatycznych.

Ćwiczenia ortofoniczne są prowadzone w formie zabaw już w najmłodszych grupach przedszkolnych. Podczas tej aktywności stosowane są wszystkie podstawowe elementy: ćwiczenia oddechowe, fonacyjne logorytmiczne, rozwijające słuch fonemowy, artykulacyjne.

Ćwiczenia oddechowe – ich celem jest pogłębianie oddechu, mobilizowanie aparatu oddechowego, wydłużanie fazy wydechowej i nauki prawidłowego gospodarowania oddechem. Dzieci często mówią na wdechu, oddychają płytko, nierzadko ustami. Są to wstępne ćwiczenia mające usprawnić narządy oddechowe

Rodzaje ćwiczeń oddechowych:

- mobilizujące aparat oddechowy,
- kształtujące oddychanie brzuszno - przeponowe,
- łączące oddychanie z ruchem,
- oddechowo – fonacyjne.

Ćwiczenia fonacyjne – ich zadaniem jest nauczenie dzieci właściwego posługiwania się głosem. Dziecko nie powinno pisać, krzyczeć czy przekrzykiwać się. Mówienie powinno rozpoczynać się z wydechem. Są to też ćwiczenia emisyjne, dzięki którym głos staje się przyjemny dla ucha. Prowadzą one do zniesienia napięcia mięśni krtani i gardła.

Ćwiczenia logorytmiczne – to działania słowno- muzyczno – ruchowe, w których podstawą jest rytm. Ćwiczenia te kształcą i pobudzają do ruchu całe ciało, co przyczynia się do usprawnienia narządów mowy. Polecane są szczególnie dzieciom, które mają zbyt wysokie napięcie mięśniowe i trudności z koordynacją, co przejawia się słabym poczuciem rytmu i czasami mniejszą sprawnością ruchową. Do zajęć tego typu należy zaliczyć : elementy pochodzenia gimnastyczno – tanecznego, ćwiczenia metrorytmiczne oraz ćwiczenia słowno – ruchowe.

Ćwiczenia słuchu fonemowego – ich rolą jest przygotowanie do precyzyjnego słyszenia i rozróżniania najmniejszych elementów składowych mowy. Jest to zdolność wyodrębniania z mowy poszczególnych wyrazów, w wyrazach – sylab, w sylabach - głosek. Chodzi głównie o kolejność głosek w wyrazach, rozróżnianie oraz różnicowanie ich i odróżnianie głosek dźwięcznych od bezdźwięcznych. Nie jest to zdolność wrodzona, wykształca się ona w dzieciństwie pod wpływem bodźców słuchowych. Słuch fonemowy kształtuje się najbardziej intensywnie w okresie od 1. do 2. roku życia, gdy dziecko nie opanowało jeszcze słownictwa (nie wypowiada wszystkich głosek). Przyswaja je sobie w dalszym ciągu stopniowo, w miarę utrwalania się wzorców słuchowych nowo poznanych wyrazów.

Ćwiczenia artykulacyjne – poprzez ssanie, połykanie, żucie, ruchy szczęk, języka i warg oraz wypowiedanie różnorodnych głosek ćwiczenia te mają przygotować poszczególne narządy do pełnienia odpowiednich funkcji w procesie mówienia, tj. do poprawnej artykulacji wszystkich głosek. Realizacja każdej głoski wymaga innego układu artykulatorów i innej pracy mięśni, toteż narządy mowy muszą być sprawne, a dzieci powinny zdobywać umiejętność układania ich w sposób charakterystyczny dla danej głoski . Początkowo należy ćwiczyć jeden narząd, później przechodzić do kolejnych i do łączenia różnych ruchów.

Wszystkie grupy ćwiczeń można łączyć i wykonywać równolegle, na przykład proste ćwiczenia oddechowe z logorytmicznymi czy fonacyjnymi. Stopień trudności należy zwiększać i przyzwyczajając dzieci do poprawnego wypowiedania się na co dzień . Ćwiczenia na głoskach zawsze należy poprzedzać ćwiczeniami usprawniającymi narządy mowy.